

siger over Griffenfelds andel i den begyndende enevældes udformning: »Det har været vort fædrelands skæbne, at de mænd, som stod for styret ved de store vendepunkter, hvor fremragende de end ellers kan have været, manglede dybere historisk sans. Således gik det ved de nordiske rigers samling under én konge, således gik det ved reformationens og enevældens indførelse, og således er det atter gået i vore dage. Mænd med store evner og en rig dannelse, med de ædlestes forsætter og en levende fædrelandskærlighed, – men uden blik for det beståendes ret og den naturlige udviklings krav. Derfor alle disse skibbrud for ideer og personer!« (s. 73). En dom også over de nationalliberale.

Det afsluttende kapitel, der behandler A. D. Jørgensens historiesyn, bliver en art syntese. Her bindes de tidligere kapitlers refleksioner sammen af redegørelsen for hans tro på folkets muligheder for kulturel udvikling gennem de nationale opgaver, hans tro på kontinuiteten i historien og hans bevidsthed om sit eget kald. Der antydes en udvikling i A. D. Jørgensens historiesyn, men emnet bliver ikke uddybet.

Det er værdifuldt, at Lorenz Rerup har samlet dette stof og bundet det sammen med kloge kommentarer. Det er lykkedes for ham at lade A. D. Jørgensen fremtræde som den mangestrengede, markante og modsætningsrige personlighed, han var. Det er gjort uden panegyrik, men ikke uden engagement.

VAGN SKOVGAARD-PETERSEN

NYESTE TID

Le marxisme et l'Asie 1853–1964. Textes traduits et présentés par STUART SCHRAM et HÉLÈNE CARRERE D'ENCAUSSE. Collection U/Série »Idées politiques«. Paris, Armand Colin, 1965. 494 s. 18 F.

Det industrielt udviklede Europa var Marx' og Engels' baggrund for udarbejdelsen af den videnskabelige socialismes teori og metode; ikke desto mindre var det i semi-feudale samfund som det russiske og det kinesiske, at marxismen først udmøntedes i konkrete revolutionære resultater.

Udgiverne af nærværende kildesamling mener i deres 135 sider lange vel-disponerede og udtømmende introduktion, at Marx og Engels almindeligvis opfattede en europæisk proletarisk revolution som en forudsætning for koloniernes befrielse; Marx' analyse af det engelske herredømme i Indien aftrykkes som væsentligste kilde, men udgiverne understreger den ringe plads, behandlingen af ikke-europæiske forhold iøvrigt indtager i klassikernes værker. Det var Lenin, der på baggrund af sit virke i et industrielt tilbagestående samfund var den første, som for alvor fattede betydningen af koloniernes egen kamp i en periode, hvor kapitalismen havde udviklet sig til et globalt imperialistisk system. Men afklaringen kom først efterhånden; bogen gengiver bl.a. kilder fra Kominterns kongresser i 1920'erne, der viser den usikkerhed, som prægede marxisternes vurderinger af de asiatiske nationalbevægelseres plads i den verdensrevolutionære strategi, samtidig med at adskillige kilder belyser, hvorledes dette spørgsmål rent praktisk spillede en rolle for den unge sovjetstats ledere i

deres forhold til det tidligere Storruslands undertrykte nationale minoriteter i Kaukasien og Centralasien.

For Asiens vedkommende er det for perioden fra Første Verdenskrig til idag først og fremmest kinesiske kilder, der gengives – fra de første famlende forsøg på at anvende marxismen på kinesiske forhold (Li Da-zhao og Chen Du-xiu) til Mao Tse Tungs fuldt udviklede teori om revolutionens perspektiver i den afro-asiatisk-latinamerikanske verden. Bogen slutter med uddrag af den sovjetisk-kinesiske polemik, og udgiverne understreger i introduktionen, at striden er en logisk konsekvens af uoverensstemmelser, der går helt tilbage til 1920'erne. Uenigheden drejer sig dels om strategien (befinder revolutionens stormcentre sig i Europa eller uden for Europa?) og dels om taktikken (forholdet mellem samfundsklasserne i den nationale befrielseskamp og dennes videreudvikling i en socialistisk revolution). Flertallet af kilderne er oversat fra originalsprogene, og man har for de kinesiske teksters vedkommende tilstræbt en konsekvent anvendelse af det i Kina anerkendte *pinyin*-transskriptionssystem. For russiske og tyrkiske navne er tilsvarende gennemført.

Men netop udgiverens førstehåndskendskab til sovjetiske, sovjetislamiske og kinesiske kilder betyder, at bogens titel ikke er helt dækkende. Bortset fra enkelte indiske tekster finder man ikke asiatiske kommunistiske synspunkter repræsenteret, selv om både Vietnams, Koreas, Mongoliets, Japans og Indonesiens kommunistiske partier i høj grad har medvirket ved udarbejdelsen af en revolutionær marxistisk teori for asiatiske forhold. Trods denne begrænsning er bogen et væsentligt hjælpemiddel for den, der først og fremmest ønsker oplysning om vor tids måske mest betydningsfulde ideologiske udvikling, marxismens overførelse fra Europa til Kina – hvis man iøvrigt kan affinde sig med ret forstyrrende fejl i henvisningerne fra introduktion til kilder.

BENITO SCOCOZZA

Admiral Henri Konows erindringer. I. Marine- og hofstjeneste 1877–1914. II. Guvernør – minister – flådechef 1914–27. Ved TAGE KAARSTED. Skriftet udg. af Jysk Selskab for Historie 16 og 17. Universitetsforlaget i Aarhus 1966–67. 384 + 371 s. Ill. 34 + 34 (29 + 29) kr.

Admiral Konow (1862–1939) havde en usædvanlig smuk og alsidig officerskarriere, men ydede også på poster uden for Søværnet en betydningsfuld indsats. Hans erindringsbog kan derfor gøre krav på interesse i videre kredse, idet hans iagttagelser ofte står som førstehåndsskildringer af personer eller begivenheder, som derved får kastet nyt lys over sig.

Konow oplevede inden for sin tjeneste som officer og sømand en periode med en teknisk udvikling, som man ikke havde set magen til. Han fik sin første uddannelse i fregatten »Jylland«s høje rejsning og sluttede sin tjeneste som eskadrechef for en flåde sammensat af panserskibe, krydsere, torpedobåde, minefartøjer, undervandsbåde og luftfartøjer – en samling skibstyper, som frivillig lærling Konow ikke havde mulighed for at forestille sig.

Skildringen af den lange vej fra lærling til viceadmiral er temmelig tung, og smilet kommer sjældent frem. Til gengæld fortæller Konow med stor oprig-